

Aleg. 35.

Sprawozdanie

komisji szkolnej w przedmiocie reorganizacji szkoły wydziałowej
żeńskiej w Tarnowie.

Wysoki Sejmie!

Na posiedzeniach, odbytych w dniu 16. i 23. Stycznia 1886 uchwaliła Wysoka Izba reorganizację szkół wydziałowych żeńskich we Lwowie i w Krakowie.

W sprawie reorganizacji takichże szkół w Rzeszowie, Stanisławowie, Tarnopolu i Tarnowie, która według sprawozdania Wydziału krajowego z dnia 27. Lipca b. r. L. 61.260/1887 wymagała już obecnie podniesienia wydatków, na nie łożonych, o kwotę rocznych 4.280 zł., Wydział krajowy odniósł się do reprezentancyi miast powyższych z oznajmieniem, że gotów jest przedłożyć Wysokiemu Sejmowi wniosek reorganizacji tamtejszych szkół wydziałowych żeńskich, jednakże w takim tylko razie, jeżeli wynikające ztąd podwyższenie wydatków na utrzymanie tych szkół nie spadnie na fundusz szkolny krajowy.

Na to wezwanie jedna tylko gmina miasta Tarnowa zobowiązała się na podstawie uchwały gminnej z dnia 5. Stycznia b. r. dopłacać z własnych funduszków na utrzymanie tej szkoły po nad te prestacje, jakie na nią ustawa nakłada, następujące kwoty:

- a) 160 zł. więcej dla czwartej nauczycielki szkoły wydziałowej;
- b) 100 „ dla nauczycielki śpiewu;
- c) 200 „ dla fachowej nauczycielki robót;
- d) 600 „ „ „ „ „ ręcznych, jeżeliby się miał nadal utrzymać kurs praktycznych robót kobiecych. Razem więc obowiązuje się gmina miasta Tarnowa dopłacać corocznie ponad prestacje prawne kwotę 1.060 zł.

Jakkolwiek kwota powyższa nie pokrywa w zupełności zwiększonego skutkiem reorganizacji wydatku na utrzymanie szkoły tarnowskiej, które to zwiększenie według obliczenia Rady szkolnej krajowej wynosić ma rocznie 1.340 zł., to jednak Wydział krajowy, widząc w usiłowaniach Rady gminnej miasta Tarnowa wymowny dowód potrzeby zreorganizowania tamtejszej szkoły, przedłożył Wysokiemu Sejmowi następujące wnioski do uchwalenia:

1. Szkoła wydziałowa żeńska w Tarnowie z początkiem roku szkolnego 1889/90 będzie zreorganizowaną na 4-klasową szkołę wydziałową żeńską w połączeniu z kursem praktycznym robót kobiecych tudzież z kursem nauki uzupełniającej dla młodzieży dorosłej, a to w myśl projektu statutu pod 2 ./. załączonego.

2. Koszta utrzymania szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie ponosić będą strony do utrzymania tej szkoły dotychczas obowiązane i w tym samym co dotychczas stosunku, z tą jednak zmianą, że gmina miasta Tarnowa po nad prestacje prawne i dobrowolne na rzecz tej szkoły dotychczas uiszczane, obowiązana będzie dopłacać jeszcze corocznie kwotę 1.060 zł. na płace nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej i kursów z nią połączonych.

Co do sprawozdania Wydziału krajowego komisya szkolna musi uczynić tę uwagę, że kwota 1.340 zł., o którą wydatek na utrzymanie szkoły wydziałowej w Tarnowie skutkiem jej reorganizacji miałby się podnieść, wyniknęła z porównania płac, jakie grono nauczycielskie w tej szkole na podstawie orzeczenia Rady szkolnej krajowej z dnia 28. Września 1879. l. 10.008 w r. 1885. pobierało, z płacami, jakie w odezwie Rady szkolnej krajowej z dnia 21. Listopada 1885. l. 14.425 dla zreorganizowanej szkoły wydziałowej były przeznaczone, w której to odezwie nie uwzględniono jednak remuneracji dla nauczycielki śpiewu (100 zł.) i dla pomocnicy nauczycielki robót kobiecych (200 zł.). Tymczasem zostały płace nauczycieli w Tarnowie w r. 1886. podniesione, skutkiem czego obecny wydatek na płace nauczycielskie w tamtejszej szkole wydziałowej żeńskiej tak się przedstawia:

- 1) Dyrektor z płacą roczną 800 zł., dodatkiem za kierownictwo 200 zł. i wolnem mieszkaniem (razem 1.000 zł.).
- 2) Trzy nauczycielki z płacą roczną 860 zł. (razem 2.580 zł.).
- 3) Trzy nauczycielki dla klas szkoły pospolitej z płacą roczną 700 zł. (razem 2.100 zł.).
- 4) Dwie nauczycielki młodsze z płacą roczną 450 zł. (razem 900 zł.).

W ogólności więc wynosi wydatek ten 6.580 zł.

W razie reorganizacji szkoły przybywa jedna nauczycielka z płacą rocznych 860 zł., przybywa następnie katecheta z roczną remuneracją 300 zł., nauczycielka robót z roczną płacą 600 zł., jej pomocnica z wynagrodzeniem rocznych 200 zł. i nauczycielka śpiewu z wynagrodzeniem rocznych 100 zł. Zato odpada jedna nauczycielka młodsza z płacą roczną 450 zł., gdyż szkoła pospolita, połączona ze szkołą wydziałową, nie będzie, jak dotąd, obejmowała 5 klas, lecz 4 klasy, kiedy dla właściwej szkoły wydziałowej, dotąd 3 klasowej, przybędzie jedna klasa nowa (t. j. 4-ta, względnie, mając na oku całą szkołę, 8-ma).

Na taki sposób zwiększyłby się wydatek na zreorganizowaną szkołę nie o 1340 zł., lecz o 1.610 zł., z których gmina miasta Tarnowa pokryć się zobowiązała 1.060 zł. Komisya szkolna nie sądzi jednak, aby dla tej stósunkowo małej różnicy nie godzić się na ostateczne wnioski Wydziału krajowego, zwłaszcza, że gmina miasta Tarnowa w r. 1886., kiedy chodziło o podwyższenie tamtejszych płac nauczycielskich, zobowiązała się na częściowe pokrycie powiększonych skutkiem tego wydatków, płacić, począwszy od 1. Czerwca r. 1886, 250 zł. rocznie. Ale ponieważ gmina ta obowiązek rzeczony wyraźnie na siebie przyjęła, ponieważ nadto w r. 1874, kiedy w Tarnowie organizowano tamtejsze szkoły, zobowiązała się na pokrycie wydatków, połączonych z płacami nauczycieli szkół ludowych, płacić rocznie 7.542 zł. 50 ct., mimo to, iż kwota ta o blisko 3.000 zł. przewyższała kwotę, którąby według ustawy szkolnej płacić była wówczas obowiązana, przeto Wydział krajowy, dla uniknięcia wszelkich nieporozumień, jakieby z uchwały rady miasta Tarnowa, tyczącej się przytoczonego powyżej obowiązku płacenia na szkołę wydziałową 1.060 zł. wyniknąć mogły, bardzo słusznie podniósł wyraźnie we wniosku, mającym być uchwalonym przez Wysoki Sejm, że gmina rzeczona uiszczać ma tę kwotę nie tylko po nad prestacje prawne ale i po nad dotychczasowe prestacje dobrowolne.

Ze szkołą wydziałową połączone być mają w myśl art. XI. i XII. ustawy krajowej z dnia 2. lutego 1885. (N. 28. Dz. u. kr.) kursa uzupełniające, teoretyczny i praktyczny.

Na kursie praktycznym udzielać mają nauki nauczycielka robót kobiecych z roczną płacą 600 zł. i jej pomocnica z rocznym wynagrodzeniem 200 zł. Wydatek ten mieści się wprawdzie w kwocie 1.060 zł., którą gmina miasta Tarnowa na pokrycie zwiększonych kosztów zreorganizowanej szkoły wydziałowej płacić się zobowiązała, lecz według projektu statutu uchwalono-

nego przez Radę miejscową w Tarnowie (§. 22) i załączonego do sprawozdania Wydziału krajowego, mogłoby wynagrodzenie to przez rzeszoną Radę być podwyższone, a w takim razie zwiększony wydatek spadałby już na fundusz krajowy. W projekcie statutu jest także mowa o nauczycielach rachunków kupieckich w połączeniu z buchalterją i geografią handlową w połączeniu z towaroznawstwem, ale nie została oznaczona ani liczba godzin wykładowych, ani wysokość remuneracji dla nauczycieli tych przedmiotów, a nawet nie zostało wyraźnie wypowiedziane, iżby dochód z opłat szkolnych, na kursie praktycznym uiszczanych, obrócony był na pokrycie kosztów utrzymania tego kursu.

Gdyby więc projekt rzeszony przyjęty został przez Wysoką Izbę w tej formie, w jakiej go uchwaliła Rada szkolna miejscowa w Tarnowie, to fundusz krajowy obowiązany do poniesienia kosztów kursu praktycznego, o ile by one w dobrowolnem zobowiązaniu się gminy miasta Tarnowa, tudzież w opłatach szkolnych pokrycia nie znalazły, mógłby z łatwością narażony być na znaczniejsze obciążenie. Konieczną było przeto rzeczą, projekt statutu, odnoszący się do kursu praktycznego, zmienić w ten sposób, iżby wyznaczenie liczby godzin wykładowych, tudzież remuneracji dla nauczycieli i wszelkie zmiany w płacy nauczycielek robót kobiecych zawisłem było od orzeczenia Rady szkolnej krajowej w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

I tak, gdyby przyjęto postanowienia jakie pod tym względem zawiera statut dla szkoły wydziałowej żeńskiej we Lwowie t. j. 4 godziny wykładowe tygodniowo i 2 zł. remuneracji za godzinę, to wydatek na nauczycieli rachunków kupieckich i geografią handlową, licząc w roku szkolnym 40 tygodni, wynosiłby rocznie 320 zł., a z tej kwoty znaczna część znalazłaby pokrycie w opłatach szkolnych.

Projekt statutu, uchwalonego przez Radę szkolną miejscową w Tarnowie, nie oznacza także co do kursu teoretycznego, ani liczby godzin wykładowych, ani wysokości remuneracji dla nauczycieli, pozostawiając to wszystko orzeczeniu tamtejszej Rady szkolnej miejscowej. Ale i gmina miasta Tarnowa nie przyjęła żadnego wyraźnego obowiązku co do ponoszenia kosztów utrzymania tego kursu. A ponieważ w projekcie statutu zaprowadzono dosyć znaczne opłaty szkolne (4 zł. miesięcznie), widocznie przeto sądziła Rada szkolna miejscowa, iż opłaty te wystarczą zupełnie na pokrycie powyższych kosztów. Gdy zaś kurs teoretyczny nie ma dla miasta Tarnowa tego znaczenia, jak kurs praktyczny, przeto nie widzi komisya szkolna potrzeby, iść pod tym względem dalej od reprezentacji miasta Tarnowa i nakładać na fundusz krajowy jakikolwiek ciężar, gdyby dochód z opłat szkolnych na utrzymanie kursu teoretycznego nie miał wystarczyć. Nie zmieniając więc postanowień w projekcie statutu co do wpływu Rady szkolnej miejscowej na wyznaczenie liczby godzin wykładowych w kursie teoretycznym i na wysokość remuneracji dla nauczycieli, uchwaliła komisya szkolna zalecić Wysokiej Izbie do przyjęcia dodatkowy wniosek, w którym wyraźnie orzeczonem jest, że wydatki na utrzymanie uzupełniającego kursu teoretycznego pokryte być mają wyłącznie z opłat szkolnych i dobrowolnych datków.

W samym projekcie statutu wypadało jeszcze poprawić liczne usterki stylistyczne, niektóre omyłki w liczbach, wypuścić zbyteczne postanowienia co do szkoły pospolitej, z szkołą wydziałową połączoną, a wreszcie zmienić postanowienie co do stanowiska katechety. Według §. 10. rzeszonego projektu bowiem posada katechety nazwana jest posadą stałą, tymczasem przyłączono do niej tylko remunerację rocznych 300 zł. Gdy zaś do stałej posady jest zawsze przywiązana płaca etatowa, przeto posada katechety przy szkole wydziałowej żeńskiej w Tarnowie na razie za stałą poczytaną być nie może. Ponieważ zaś stanowisko katechetów, jak się tego spodziewać należy, wkrótce w drodze ustawodawczej zostanie uregulowanem, przeto uchwaliła komisya szkolna, uczynić do §. 10. projektu statutu dodatek, skutkiem którego załatwienie sprawy katechetów w drodze ustawodawczej, odnosić się będzie także do katechety szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie bez potrzeby zmiany w obecnym statucie tej szkoły. Przy tej sposobności wyraziła także komisya szkolna to przekonanie, iż przeznaczona obecnie dla katechety remuneracja w kwocie 300 zł., jest w porównaniu z obowiązkami, jakie tenże ma objąć

w szkole wydziałowej żeńskiej w Tarnowie, stanowczo za małą, że więc podwyższenie jej na tej drodze, na której owa renumeracya została oznaczoną, jest koniecznie wskazane.

Na podstawie powyższych wywodów wnosi przeto komisya szkolna:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

1) Szkoła wydziałowa żeńska w Tarnowie z początkiem roku szkolnego 1889/90. będzie zreorganizowaną na 4 klasową szkołę wydziałową żeńską, połączoną z kursami uzupełniającymi, mianowicie z kursem praktycznym robót kobiecych i kursem teoretycznym dla młodzieży dorosłej płci żeńskiej, a to w myśl załączonego statutu.

2) Koszta utrzymania szkoły wydziałowej żeńskiej w Tarnowie ponosić będą strony do utrzymania tej szkoły dotychczas obowiązane i w tym samym co dotychczas stosunku, z tą jednak zmianą, że gmina miasta Tarnowa po nad prestacye prawne i dobrowolne na rzecz tej szkoły dotychczas uiszczane, obowiązana będzie dopłacać jeszcze corocznie kwotę 1.060 zł. na płacę nauczycieli zreorganizowanej szkoły wydziałowej i uzupełniającego jej kursu praktycznego.

3) Wydatki na utrzymanie uzupełniającego kursu teoretycznego pokryte być mają wyłącznie z opłat szkolnych i dobrowolnych datków.

Lwów dnia 22. Września 1888.

Zastępca przewodniczącego:

Euzebiusz Czerkawski w. r.

Sprawozdawca:

Zoll w. r.

Statut

szkoły wydziałowej żeńskiej, tudzież kursów nauki
dopełniającej w Tarnowie.

§. 1.

Cel szkoły wydziałowej żeńskiej wskazuje art. IX. krajowej ustawy z dnia 2. Lutego 1885. (Nr. 28 Dz. u. kr.)

§. 2.

Ze szkołą wydziałową łączą się kursa uzupełniające teoretyczny i praktyczny.

§. 3.

Szkoła wydziałowa wraz z kursami uzupełniającymi tworzy organiczną całość i zostaje pod jedną Dyrekcyą, która kieruje zarazem 4 klasami szkoły pospolitej ze szkołą wydziałową połączoną.

§. 4.

Językiem wykładowym w szkole i w kursach uzupełniających jest język polski.

I. Szkoła wydziałowa.

§. 5.

Szkoła wydziałowa urządzona na podstawie orzeczenia c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 27. Lipca 1879 roku L. 3.134 i z dnia 28. Września 1879 L. 10.008 ulega o tyle zmianie, o ile tego żąda art. VI. do IX. ustawy krajowej z dnia 2. Lutego 1885 i obejmuje kurs nauki czteroletni o 4 klasach (5, 6, 7, 8).

§. 6.

Warunkiem przyjęcia uczennicy do tej szkoły jest świadectwo z IV. klasy szkoły pospolitej, lub pomyślny wynik z egzaminu wstępnego, przy którym kandydatka wykazać ma znajomość wszystkich przedmiotów, przepisanych planem naukowym dla klasy IV. czteroklasowych szkół żeńskich.

§. 7.

Prócz przedmiotów wskazanych art. VII. i IX. ust. kraj. z 2. Lutego 1885 będzie także udzielany język francuski jako przedmiot nadobowiązkowy.

§. 8.

Plan naukowy zatwierdzony rozporządzeniem Ministra wyznań i oświecenia z dnia 13. Lipca 1886 L. 11.518 dla szkół wydziałowych żeńskich we Lwowie i Krakowie będzie obowiązywał także w 4 klasach tej szkoły w Tarnowie.

§. 9.

Grono nauczycielskie składa się z Dyrektora, katechety i 4 nauczycielek z kwalifikacją do szkół wydziałowych. Dwie z nich mają posiadać kwalifikację z grupy pierwszej, jedna z grupy drugiej, jedna z grupy trzeciej egzaminu nauczycielskiego, dyrektor zaś ma posiadać wykształcenie uniwersyteckie wydziału filozoficznego i wykazać się patentem nauczycielskim dla szkół wydziałowych. Zwolnienie dyrektora z warunku wykształcenia uniwersyteckiego udzielić może wyjątkowo Rada szkolna krajowa.

§. 10.

Dyrektor i 4 nauczycielki dla 4 klas szkoły wydziałowej, mają posady stałe, nauczycielka zaś robót i nauczycielka śpiewu w klasach od I. do IV. (5—8) otrzymają osobne wynagrodzenie. Katecheta pełni na razie obowiązki swe także za osobnem wynagrodzeniem, dopóki ustawa jego stanowiska w inny sposób nie określi.

II. Kurs uzupełniający teoretyczny.

§. 11.

W myśl art. XII. ustawy krajowej z dnia 2. Lutego 1885 urządza się kurs teoretyczny dla dorosłej młodzieży płci żeńskiej.

Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 12.

Kurs ten ma na celu uzupełnienie wykształcenia, udzielanego przez szkołę wydziałową i obejmować może następujące przedmioty:

- a) Religię;
- b) pedagogię;
- c) język polski z historią literatury polskiej;
- d) język niemiecki;
- e) język francuski;
- f) historię literatury powszechnej;
- g) historię powszechną nowszych czasów;
- h) estetykę z szczególnem uwzględnieniem utworów ducha polskiego;
- i) higienę;
- j) fizykę kosmiczną;
- k) gospodarstwo domowe;
- l) śpiew.

Liczbę godzin wyznacza Rada szkolna miejscowa, nauka zaś tak będzie rozłożoną, by uczennicom tego kursu umożliwić korzystanie z niektórych działów kursu praktycznego.

§. 13.

Warunkiem przyjęcia jest ukończenie szkoły wydziałowej z dostatecznym postępem lub złożenie egzaminu wstępnego z nauk w szkole wy-

działowej udzielanych, a ilość uczennic nie może przekraczać w jednej klasie 45.

§. 14.

Nauk udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki, przedstawieni corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej. Remuneracye wyznacza im Rada szkolna miejscowa.

§. 15.

Nadzór wykonywać będą Rady szkolne: miejscowa, okręgowa i krajowa.

§. 16.

Udzielający nauk na tym kursie zbierać się będą pod przewodnictwem dyrektora na konferencye peryodyczne, celem omawiania kwestyi dotyczących ich kursu, a uchwalone przez nich wnioski przedstawiane będą władzy nadzorczej.

§. 17.

Uczennice kursu teoretycznego składają na ręce dyrektora z początkiem każdego roku prócz wpisowego 1 zł. miesięczną opłatę szkolną 4 zł., która wpływa do kasy Rady szkolnej miejscowej i służyć będzie na pokrycie wydatków, z utrzymaniem kursu teoretycznego połączonych. Radzie szkolnej miejscowej służy prawo podwyższenia ewentualnie zmniejszenia opłaty, także uwolnienia od połowy opłaty ubogich, odznaczających się w naukach uczennic na przedstawienie grona nauczycielskiego, jednak liczba uwolnionych nie ma przenosić $\frac{1}{3}$ ogółu uczennic.

III. Kurs praktyczny robót kobiecych.

§. 18.

W myśl ustawy krajowej z 2. Lutego 1885. art. XI. i w myśl rozporządzenia c. k. Rady szkolnej krajowej z dnia 2. Sierpnia 1884. L. 7.669 urządza się kurs praktyczny robót kobiecych, mający na celu uzdolnienie uczennic do wykonywania robót kobiecych domowych i przemysłowych, tudzież wykształcenie kierowniczek dla pracowni kobiecego przemysłu domowego i fachowych nauczycielek robót ręcznych.

§. 19.

Kurs ten obejmować może następujące przedmioty:

a) rysunki;

b) roboty ręczne, mianowicie:

I. oddział szycia ręcznego i maszynowego,

II. oddział krawieczyzny,

III. oddział robót drutowych, szydełkowych, deskowych i siatkowych,

IV. oddział haftu sztucznego i koronkarstwa.

c) rachunki kupieckie w połączeniu z buchalterią;

d) geografję handlową w połączeniu z towaroznawstwem.

§. 20.

Czas trwania tego kursu oznaczy Rada szkolna krajowa, na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej.

§. 21.

Na kurs praktycznych robót wpisać się mogą uczennice po ukończeniu 4 klasowej szkoły pospolitej, jeżeli ukończyły 14 lat życia.

§. 22.

Nauki na kursie praktycznych robót udziela kwalifikowana nauczycielka, której dodaną będzie kwalifikowana pomocnica z płacą wyznaczoną na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej przez Radę szkolną krajową, w porozumieniu z Wydziałem krajowym. Mogą być nadto przyjęte dwie bezpłatne praktykantki.

§. 23.

Warunkiem uzyskania posad powyższych jest świadectwo z ukończonych kursów robót kobiecych.

Posady te są na razie tymczasowe, a obsadzenie ich odbywa się w sposób w szkołach etatowych przyjęty.

Przedmiotów pod c) i d) udzielać będą zawodowi nauczyciele lub nauczycielki, przedstawieni corocznie przez Radę szkolną miejscową do zatwierdzenia Radzie szkolnej krajowej.

Liczbę godzin do wykładania tych przedmiotów, tudzież remuneracye za wykłady wyznacza na przedstawienie Rady szkolnej miejscowej, Rada szkolna krajowa w porozumieniu z Wydziałem krajowym.

§. 24

Uczennice kursu praktycznego uiszczają z początkiem każdego roku szkolnego wpisowe 1 zł. i czesne miesięczne w kwocie 1 zł. w sposób oznaczony w §. 17. z tą tylko różnicą, że dochód z tych opłat obrócony być winien na pokrycie wydatków z utrzymaniem kursu praktycznego połączonych. Uczennice kursu teoretycznego, uczęszczające na kurs robót, nie składają osobnej opłaty.

§. 25.

Gdyby dochód z opłat powyższych pokrywał w zupełności wydatki na utrzymanie kursu praktycznego, lub gdyby gmina miasta Tarnowa resztę wydatków, nie pokrytych owym dochodem, z własnych funduszków sama pokryć chciała, natenczas wyznaczenie liczby godzin wykładowych, tudzież remuneracyi i płac dla sił nauczycielskich (§. 22, 23) należałoby wyłącznie do Rady szkolnej miejscowej.

§. 26.

Po ukończeniu kursu praktycznego lub teoretycznego otrzymuje uczennica świadectwo stwierdzające postępek w naukach.

§. 27.

Co do ingerencyi Dyrekcyi zakładu do kursu praktycznego, obowiązuje §. 16. Dyrekcyja winna także za pośrednictwem Rady szkolnej miejscowej, względnie okręgowej, składać roczne sprawozdania Radzie szkolnej krajowej.

§. 28.

Rok szkolny rozpoczyna się 1. Września, a kończy się 30. Czerwca uroczystem zamknięciem z wystawą prac uczennic.